

РЕЦЕНЗІЯ НА МОНОГРАФІЮ ПРОФЕСОРА В.Я. БЕРЕЗОВСЬКОГО «ПРИРОДНА ТА ІНСТРУМЕНТАЛЬНА ОРОТЕРАПІЯ»

У 2012 році вийшла з друку монографія професора В.Я. Березовського «Природна та інструментальна оротерапія» (Донецьк: ВД «Заславський», 2012. – 304 с.). Термін «оротерапія» для більшості медичних працівників не зовсім звичний та асоціюється з відомим, найпростішим способом приймання лікарських засобів. Проте грецький корінь «орос» — це гори, які займають на поверхні земної кулі близько 40% всього суходолу. У літературі існує точка зору, що перша людина з'явилась не на рівнині, а в горах. Про це свідчить як анатомічна структура стопи людини, так і те, що палеонтологічні знахідки залишків первинних людей локалізуються здебільшого в горах. І Гіппократ, і Авіценна стверджували, що гори — це найкраще місце для оздоровлення людини. Проте механізми лікувального впливу гірського клімату на організм людини до нашого часу відомі не в повній мірі. Але відомо, що найбільша тривалість життя людини типова для постійних мешканців гір. Проблеми досліджень особливостей реакції організму людини на перебування в горах присвячено всі розділи монографії.

Класики світової фізіології ще в минулому столітті намагалися збільшити життя людини за рахунок обмеження калорійності харчування або зменшення частки білкового навантаження шлунково-кишкового тракту. До цього часу майже ніхто не намагався впливати на тривалість активного життя за допомогою іншого важливого чинника метаболізму — газового середовища, яке відіграє не менш важливу роль у метаболізмі порівняно з надходженням субстратів окислення. Ознайомлення з публікаціями щодо механізмів і наслідків впливу гір дозволяє відкрити принципово новий підхід у проблемах геріатрії. Виявляється, що й парціальний тиск кисню та вуглекислого газу, і наявність інших газових домішок у дихальних газових сумішах мають здатність істотно впливати на рівень енергетичного метаболізму, пригнічувати дію активних форм кисню, які руйнують внутрішньоклітинні органели, збільшувати тривалість активного життя піддослідних.

Етнографічні дослідження засвідчили те, що постійні мешканці гірських масивів мають високий рівень здоров'я й більшу тривалість життя, ніж мешканці рівня моря. Саме тому модифікація газового середовища, в якому існує людина, може бути максимально перспективним напрямком не лише геріатрії, але й санаторно-курортного лікування найпоширеніших хвороб цивілізації — розладів серцево-судинної системи, кровотворення, дихання, ендокринної регуляції життєво важливих функцій. Цікавою є пропозиція автора розрізняти різні варіанти гіпоксії за кінцевими ефектами її впливу на організм. Він пропонує

вирізняти чотири типи гіпоксії — індіферентну (яка не відчувається суб'єктивно), саногенну (яка виправляє початкові форми порушень фізіологічного стану), патогенну (що спричиняє пошкодження) та абіогенну гіпоксію (середовище, де існування будь-яких форм життя неможливе).

Для впровадження у повсякденну практику попередження захворювань автор пропонує використовувати сучасні здобутки медичної техніки — апарати штучного гірського повітря, які вже понад 20 років розроблені та використовуються в Україні. Медичні рекомендації «Технологія підвищення резистентності організму за допомогою гіпокситерапії» затверджені Міністерством охорони здоров'я України ще у 2000 році. Автором розроблено детальні показання та протипоказання до застосування інструментальної оротерапії, яка набуває все ширшого використання завдяки майже 87% ефективності при підвищенні здоров'я у дітей, які часто хворіють, попередженні алергій, бронхіальної астми та прискоренні одужання дітей, що страждають на церебральний параліч. Доведеним є те, що в людей похилого віку поліпшується нічний сон, ендотеліальна регуляція кровопостачання, створюються передумови для гальмування процесів старіння.

Частина розділів книги підготовлена виключно для фахівців у галузі газообміну, фізіологічних і біохімічних процесів регуляції резистентності біологічних систем за умов обмеження надходження кисню до організму. Проте існує декілька розділів, розрахованих на широкий загал читачів, для яких є важливими результати процедури оротерапії, а не її механізми. Цікаві дані наведено щодо особливостей менталітету гірських народів, їх поведінки та стосунків із рівнинними етносами. Повчальними є також тези, що представлені наприкінці тексту монографії. Вони відображають широке коло життєвого досвіду та світогляд автора. Для медичного читача наведено великий список цитованої літератури (400 джерел), що дозволяє поглиблювати відомості спеціального спрямування. Книгу варто рекомендувати як лікарям із великим стажем практичної роботи, так і студентській молоді, яка прагне розширити арсенал засобів, спроможних забезпечити підвищення рівня здоров'я населення, що страждає від «досягнень» сучасної промислової цивілізації.

Почесний президент Всеукраїнського лікарського товариства, член-кореспондент НАН України, академік НАМН України, заслужений діяч науки й техніки України, лауреат Державної премії України в галузі науки й техніки, доктор медичних наук, професор Л.А. ПИРІГ